

Östgotaspel

Östergötlands Spelmansförbund
www.ostgotaspel.se

Nr 2, april 2009, årgång 9
Ansv. utgivare: Toste Länne
Redaktionskommitté:
Miriam Berger, Håkan Wasén,
Katarina Hammarström
E-post: redaktor@ostgotaspel.se

Styrelsens ordf: Toste Länne
ordforande@ostgotaspel.se

Flera nya funktionärer

Här är resultatet av årsmötets val:

Ordförande	Toste Länne
Ledamot/Spelledare	Eric Hammarström
Ledam./Sekr./medlemsregister	Ingrid Ährlin
Ledamot/Kassör	Mats Ekman
Ledamot	Håkan Wasén
Suppleant/Redaktör inkl. webb	Katarina Hammarström
Suppleant	Marie Brüer
Suppleant	Per Eckerbom
Övriga funktionärer:	
Linköpingsstämman	Lisa Hellsten
Linköpingsstämman	Bengt Tillman
Arkiv/notbibliotek/försäljning	Hans Norberg
Revisorer	Göran Eriksson Per Jensen
Revisorssuppleant	Lisa Hellsten
Valberedning	Jan Andersson, Isabell Svärdmalm Sara Lindström
Redaktionskommitté	Miriam Berger Katarina Hammarström Håkan Wasén

På årsmötet avtackades Sven Lönnqvist efter mångårig tjänst hos förbundet. Han avgick därmed som kassör, redaktör och ansvarig för medlemsregistret och hemsidan. Denne duktige och energiske man har nu fått ersättas av tre personer!

Dans till Folklekarne 25 april
Se sista sidan!

.....
Pelle Fors-tävlingen 2009
13 juni i Söderköping
Se info näst sista sidan!

Matnyttigt årsmöte, konsert och info

Varför är det så många medlemmar i spelmansförbundet som låter bli att gå på årsmötet? Kanske är man är orolig för att bli "tvingad" att ta på sig någon funktionärspost. Med en arbetande valberedning så är den risken ytterst liten, möjligen kan man bli ombedd att efteråt kolla protokollet (säga nej är OK). Årets valberedning hade löst valfrågorna, till och med en valberedning för nästa år finns nu. Du som inte brukar gå, du missar ganska mycket bra information och en trevlig stund med folkmusikintresserade kamrater.

I år träffades vi på Stadsmissionens nya café i den lilla före detta kyrkan på Ågatan (hörnet mot Snickaregatan). Trevligt ställe med mycket goda hembakade kakor med mera. I år hade styrelsen kommit på idén att ordna en inledande konsert till fiket, då även andra cafébesökare var välkomna, ett sätt att göra folkmusiken mera känd. Konserten var uppbyggd kring riksspelmanen Rune Persson, förbundets senaste Krysanderstipendiat (för mångårigt ungdomsarbete). Han hade bjudit in en lång rad av sina spelkamrater, vilket gjorde konserten omväxlande och mycket hörvärd.

Efter konserten genomfördes de vanliga årsmötesförhandlingarna, väl förberedda tog de inte lång tid. Valberedningen hade efter flitigt telefonerande lyckats lösa frågan om ersättare för Sven Lönnqvist (han har burit tre tunga uppdrag, men flyttar nu delvis till Frankrike). Se funktionslistan! Oförändrad medlemsavgift. Budgeten fortsatt knapp, men pengar kommer till olika projekt.

Rune Persson med spelkamraterna Kurt Ehlert tv och Dan Erixon th.

En hel del ny information fick vi från den aktiva styrelsen med flera:

- **En ny Folkmusikakademi** är påtänkt vid Lunnevals Folkhögskola; skolan har efter initiativ från och besök av bland andra vår ordförande Toste Länne fått pengar från Östsam till att utreda möjligheterna. Bra jobbat! På prov föreslås tre helgworkshops vid Lunnevad: Folklig sångkurs 13-14 november 2009. Världsmusik 30-31 januari 2010. Slängpolska (dans till levande musik) 27-28 mars 2010. Förslag till ledare presenterades vid mötet (ej kontaktade, men det ska de bli inom kort).

- **Folkmusikfestivalen** i Linköping äger rum 9-10 oktober och dit inbjuds elever från Lunnevals musikprogram att ta del av workshops (subventionerat).

- **Balladforum:** Marie Länne Persson berättade om det balladforum hon dragit igång för "balladnördar" i Linköping, delvis med stöd från Sensus studieförbund. Vi är ett tiotal sångglada

personer (fler välkomnas) som lär varandra texter och melodier och omkväden, diskuterar och funderar tillsammans. Inte minst i Östergötland finns ålderdomliga traditioner att vårda. En del offentliga framträdanden är också aktuella, redan har vi medverkat vid folkmusikcafé i Linköping.

- **"Slaka kultur/sångprojekt"** är en del i EU-projektet "Folkungaland". I Slaka finns gamla ballad/sångdanstraditioner. Marie Länne Persson har planer på att genomföra balladsång/dans i Slaka inom ramen för projektet, ett första försök gjordes i Slaka kyrka förra året.

- **Östergötlands Musiksamlingar:** Förbundets arkiv har överförts till säkra larkivutrymmen inom Föreningsarkivet i Linköpings stadsbibliotek. Tänk till: har du i dina gömmor något som borde dit?

Trevligt och lärorikt allspel avslutade det trevliga årsmötet. Tack styrelsen för välplanerat arrangemang.

Miriam Berger

Krysanders inspelningar räddas!

I spelmansförbundet fanns under många år en spelman och Motala-profil som hette Josef Krysander (1898-1986). Han var aktiv inom förbundet från slutet av 1950-talet till slutet av 1970-talet. Förutom att vara en flitig kompositör av låtar och visor, som han bl.a. gav ut i ett häfte, var han en flitigt dokumenterande inspelare.

Krysander hade tidigt skaffat sig kvalitetsutrustning för att spela in rullband och tycks sedan ha dokumenterat nästan allting rörande kultur som fanns omkring honom. Totalt blev det med åren över 500 rullband! På dem ryms allt från radioprogram om musik och annat till privata spelträffar, spelmansstämmor och möten i spelmansförbundet, hembygdsföreningen och andra sammankomster.

Bevarade tack vare Karl-Gösta Lundgren

Denna dokumentation är naturligtvis ovärderlig idag. Tack och lov har den bevarats till eftervärlden genom försorg av förbundets medlem och Krysanders gode vän, spelmannen Karl-Gösta Lundgren i Motala. Han är vid god vigör trots sin ålder och är en mycket upptagen musiker med många engagemang.

Genom åren har Karl-Gösta sökt olika lösningar för att banden ska bevaras men ingen har ansett sig kunna ta hand om en så stor samling. Nu har dock frågan fått den kanske bästa lösningen av alla. Svenskt Visarkiv (SVA) i Stockholm (som ju är nationellt arkiv för folkmusiken) har tagit över samlingen som därmed räddas till eftervärlden. I februari fick Karl-Gösta besök av visarkivet, inklusive dess chef

Dan Lundberg, som tog emot banden.

Inspelningarna blir tillgängliga i Östergötland

Det nystartade Östergötlands Musiksamlingar går alltså miste om rullbanden. Men eftersom verksamheten knappt ens har startat så har man heller ingen teknisk utrustning för att ta hand om en så stor bandsamling. Det har däremot visarkivet, som dessutom har förstärkning av ljudteknisk personal under våren. De tror sig därför kunna genomföra en digitalisering av banden inom en snar framtid och då kommer kopior att lämnas till Östergötlands Musiksamlingar.

Därmed blir Krysanders högtintressanta inspelningar ändå tillgängliga att lyssna på i Östergötland. Med hjälp av den översiktliga listan över bandens innehåll som Karl-Gösta sammanställt, kan vi nämna några hörvärldheter.

Bandens innehåll

Här finns bl.a. spelmansförbundets årsmöten och spelmansstämmorna i gamla Linköping och Brevens Bruk från flera år på 1960- och 1970-talen.

Andra inspelningar är från spelmansträff i Finspång april 1965, Södermanlands Spelmansförbund 40 år 6/6 1965 på Nyköpingshus med Eric Sahlström o Viksta-Lasse, spelkurs i Söderköping 8-9/4 1967, besök hos bröderna Hellström 16/7 1971, Pelle Björnlert spelar o sjunger 22/10 1976, mm, mm.

Förutom, naturligtvis, en mängd inspelningar med Josef Krysander själv och hans egna kompositioner. Ofta i samspel med Karl-Gösta.

Ovärderliga gärningar för förbundet

Vi kan se fram emot 100-tals intressanta ljudtimmar med spelmansmusik tack vare Josef Krysanders kulturgärning att spela in och Karl-Gösta Lundgrens kulturgärning att bevara banden. Krysander gav ju dessutom en donation till spelmansförbundet som gör det möjligt att varje år dela ut ett stipendium. Vi har Josef Krysander att tacka för mycket!

Katarina Hammarström

Karl-Gösta Lundgren drar en låt framför lådorna med Josef Krysanders alla rullband.

Tänk om fiolen kunde tala!

En fiol kan sjunga men tänk om den kunde tala?

Tanken slog mig när jag satt vid arbetsbordet med en gammal gammal hembyggd fiol som hade sett bättre dagar. Formerna skulle få en älskare av märkesfioler att fnysa föraktfullt.

Den valhänta ådringen utmed kanterna skall man inte tala om. Ingen färdigköpt ådring ihopfogad med snygga "getinggaddar" vid midjan, utan en grov ådring, mödosamt förfärdigad av byggaren själv.

Inte heller var den perfekt välvd och den var sprucken och lagad många gånger om.

Det är då man funderar på var fiolen är "född" vem som är förälder och vilket liv den levde.

Den måste tydligen ha varit en kär livskamrat eftersom den överlevt i så många år. Kanske bortåt 200 år eller i vart fall 100.

Någon har spelat och spelat på den. Fötter har dansat och kanske också någon har begravts till dess toner.

Med mycket möda och stort besvär har en okänd hembyggare byggt en fiol som överlevt tidens tand. Lockets börn har säkrats med träsprintar, ådringen och f-bålen är valhänt tillverkade men den klingar ändå med en alldeles egen genuin klang.

Samma tankar slog mig när en annan trasig fiol hamnade på operationsbordet. Den oerhört slitna greppbrädan i trä men klädd med ebenholtz, skvallrade om att fiolen spelats under lång tid. Halsen var kortare än normalt, ådringen inget mästerverk och på det hela verkade den vara en kopia av någon äldre fiol.

Men den klingade vackert när spelmannen Pelle Björnlert var samt tog den i sin hand. -Inte stor men trevlig sade han.

Tydligen har den spelats mest i d-dur, det skvallrar groparna på greppbrädan om.

Egentligen skulle greppbrädan ju bytas ut men skall man verkligen byta bort kanske 150 eller 200 års spelglädje som manifesterat sig på greppbrädan. Nej den får vara som den är.

Hur jag än försökt har jag misslyckats med att få den att "tala". Några få noteringar på sargens insida om olika mått på insidan i sirlig 1700 eller tidigt 1800-talsskrift skulle kunna skvallra om dess ålder.

"Den fula ankungen" är den fulaste bland fiolerna. Lagad så det inte är sant. Borde låta förskräckligt men det vet den inte om eller så bryr den sig inte utan låter bra, tyckte Björnlert.

De 315 fioler bonden Olof Larsson i Östra Skrukeby byggde ta-

Någon tyckte att den vinröda färgen var för sliten och att en del av skruvlådan var i vägen när man spelade. Så fick Olof Larsson nr 270 sin egen karaktär.

lar, men bara i de fall mallarna till dem är bevarade och ibland i hans räkenskaper. Även om hans mallar är kopierade, lär originalen, som kanske kunde få fiolerna att tala ännu mer, vara på avvägar sedan ett 20-tal år.

Olof Larsson dog 101 år gammal 1906.

På bordet hamnade en dag fiol nummer 270 "förfärdigadt" 1890.

Ingen stor fiol och kraftigt modifierad av någon som tyckte att främre delen av skruvlådan var i vägen. Likaså att den sköna vinröda färgen kunde ersättas med brunt lack och en konstig träimitation som gör att fiolen ser ut som en abborre.

Men ändå svindlar tanken. Den då 85-årige Olof Larsson skulle, till 90-årsdagen, hinna med att bygga ytterligare 35 fioler i sin kammare trots att han var tvingad bygga i dagsljus eller i till fotogenlampans sken.

Forts nästa sida.

Med "frimärke" efter "frimärke" över sprickorna i botten har livet upprätthållits på den gamla fiolen byggd av en okänd för länge sedan.

Forts.

Ofta experimenterade han med nya former och lösningar. Därför känns det som fiolen har lite av Olof Larssons själ.

Någon har skojat med mig och sagt att jag är otrogen med kurviga skönheter.

Det ligger lite i det. Man skall vara kär i sin(a) fiol(er).

Och ju mer man vet om den desto kärare blir man.

Håkan Wasén

Förbundets arkiv har flyttats!

Efter att under hela förbundets historia ha fått flytta runt med jämna mellanrum, så har nu arkivet fått en bättre lämpad hemvist. Östergötlands Musiksamlingar kommer att ta hand om handlingarna i lånat utrymme hos Linköpings föreningsarkiv.

Den 25 mars gjorde vi flytten till arkivlokalen i Linköpings bibliotek. Förbundets arkivarie, spelledare och redaktör kånkade och bar så svetten lackade.

I förbundets ägo

Förbundet äger dock fortfarande sitt arkiv och har bara deponerat det på den nya förvaringsplatsen. Vill man låna någon handling kontaktar man under tecknad eller förbundets arkivarie Hans Norberg. Förutom föreningshandlingarna rör det sig förstås till stor del om noter, både handskrivna uppteckningar och tryckta utgåvor.

Arkivet har blivit ganska omfattande sedan 1927 och de senaste ca 15 åren har det fyllt ett halvt rum i källaren i Sturefors hos Hans Norberg. Han har tappert arbetat med att göra arkivlistor men det har inte varit lätt att få överblick över det vildvuxna materialet.

Ordnas och förtecknas

Nu tar vi ett nytt tag och eftersom jag råkar vara arkivarie till professionen, ska jag försöka avsätta tid för att börja ordna och förteckna handlingarna. Jag ser verkligen fram emot att få gräva mig igenom allt som hänt i förbundet sedan 1927. Mycket spännande!

Den nya förteckningen kommer jag att försöka publicera i Östgötaspel efterhand som den blir klar, förutom att den läggs på förbundets hemsida. Dessutom kommer den naturligtvis att

finnas vid arkivhandlingarna så att man kan söka i dem.

Arkivmaterial sökes!!

Många har haft poster i ÖSF styrelse genom åren och antagligen förvarat en del material hemma hos sig. Om du har något som du tycker hör till förbundets arkiv, så passa på att höra av dig till mig nu. Då kan det komma på rätt plats när jag ordnar handlingarna. Jag kommer också att behöva äldre medlemmars hjälp att identifiera personer på foton etc. Förhoppningsvis kan spännande arkivfynd presenteras på höstträffen!

Katarina Hammarström
0121-144 47

Näcka-Polskan.

Ur "På Förstukvisten" (1915) av Lars Johan Sundell

44.

5

9 10

13

17

21

25 18

Låten är enligt Sundell upptecknad av domkyrkoorganisten i Linköping Jonas Fredrik Törnvall (1819-1898) som var född i Törnsfalls socken i Tjust. Sundell skriver "De egendomliga tongångarna i första reprisen samt 16-delsfigurerna i andra reprisen torde påminna om Näckens vattenrörelser."

Musikfest i Söderköping 13 juni 2009 – program:

Kl. 11-16 evenemanget ”Musik och Dans på gator och torg”
– Kom och buskspela på sta'n! Där är det musik, dans, marknad och folkfest!

Kl 14-14.30 Allspel för spelmansförbundets medlemmar på dansbanan vid kanalen – Kom och visa upp folkmusiken och förbundet!

Pelle Fors-tävlingen

Kl 16 på Logen Vidar, Munkbrogatan 13
Inträde: 60 kr, t.o.m. 12 år gratis. (nära rådhuset)
Inträdet gäller även för kvällens dans

Först allspel för alla spelmän i tävlingen och publiken
Allspelslåtar: Brudmarsch och vals (nr 2 och 27 i PF-häftet)

Därefter tävling i solospel och gruppspel inför jury
Senast kl 19 paus för juryöverläggningar och ev. restaurangbesök eller medhavd mat.

Kl 20 Prisutdelning där vinnarna spelar var sin låt

Därefter Dans till spellista och buskspel på Logen Vidar. Inträde: 60 kr
Inträdesbiljetten från tävlingen gäller. Läskförsäljning. Medtag kaffekorg!

Välkommen!

Tävlingen:

Spelmän inbjuds att tävla med 2 låtar, varav minst en slängpolska, i sydöstsvensk tradition, dvs. från Närke, Sörmland, Östergötland, Gotland, Småland, Blekinge, Skåne eller Halland. Tävlingen sker i två klasser, solo och gruppspel. Alla akustiska instrument, inklusive trall, är välkomna. Ange i anmälan vilken som är din musikdialekt. Arrangörerna förbehåller sig rätten att begränsa antalet deltagare. Upplysningar: 0121-144 47

Priser: Pelle Fors-medaljer samt penningpriser till de tre bästa i varje klass. Dessutom får vinnaren i soloklassen en spelning på Korröfestivalen 23-26 juli och vinnaren i gruppspelsklassen en spelning på Linköpings Folkmusikfestival 9-10 oktober!

Jury: Pelle Björnlert, Magnus Gustavsson och Eva Blomqvist-Bjärnborg

Anmälningsavgift: 250 kr per person eller grupp.

Insättes på Pg 493 31 09-6 (ange ”Spelmanstävling Pelle Fors”)

Anmälan: senast 4 juni till pellefors@ostgotaspel.com

Eller per brev till: Ingrid Ährlin, Järdalavägen 52B, 589 21 Linköping

Anmälan gäller när avgiften är betald, vilket ska göras senast 4 juni.

Om adressaten saknas returneras till:
Östergötland Spelmansförbund
c/o Ingrid Ährlin
Järdalavägen 52B, 589 21 Linköping

B
Föreningspost

Kalendarium

Folkmusikaktiviteter i Östergötland och angränsande områden

folklekarne

bjuder upp till

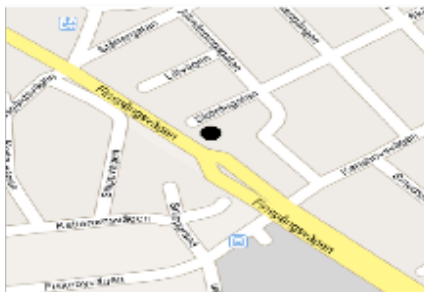
Dans

25 april 2009
kl 19.00

Majblomman, Skördeg. 27, Norrköping

80 kr
(kaffe och kaka ingår)

Folklekarne med gäster står för musiken,
schottis, vals, polkett, hambo
varvas med norsk pols från Røros
HEDERSGÄST: INGE GODTLAND

Vägbeskrivning: Finspångsv.-Karlhovsv.-Allmänningsg.-Skördeg.
Info: 011 16 67 17, 0730 976717

Lörd 25 april

Kl. 19 Dans till Folklekarne,
se annons intill

Onsd 6 maj

Kl. 19 Folkmusikcafé,
Hemslöjdsgården,
Läroverksg. 7, Linköping

Lördag 9 maj

Kl. 19 Rättviks Spelmanslag,
Rotundan, Folkets Park, Lin-
köping. Arr: Folkmusik i Link.
Ordinarie inträde 120 kr.

Lördag 16 maj

KL 13 Spelmansstämma på
Hembygdsberget i Ringarum,
info Per Rosenqvist
0121-300 06

Lördag 13 juni

Kl. 14 Allspel, dansbanan vid
kanalen i Söderköping
Kl. 16 Pelle Fors-tävlingen, se
annons i bladet

Lörd 28 juni

Regna hembygdifest, stämma

Lörd 8 augusti

Folkmusikfestival/spelstämma
i Valö, Björkfors, Kisa

Skicka gärna in uppgifter på evenemang och aktiviteter som du tror kan intressera Östgötaspels läsare,
till redaktor@ostgotaspel.se! Använd samma adress om du vill annonsera på hemsidan.
Ta även en titt i kalendariet på vår hemsida, www.ostgotaspel.se, så får du de senaste uppdateringarna.